

Stanowisko *WiseEuropa* do projektu KRRK 2050 przedstawionego w konsultacjach publicznych

Zespół *WiseEuropa*

Podsumowanie

1. Dokument rangi KRK 2050 jest niezbędny dla skutecznego zarządzania państwem w aspektach strategicznych i rozwojowych. **Jednak aby mógł być w ten sposób wykorzystany, musiałby zostać inaczej skonstruowany oraz powinny zostać zrewidowane zaproponowane modele rozwoju.**
2. **KRK 2050 powinna wyznaczać kierunki tworzenia i rozwoju polityk publicznych zapewniające rozwój państwa (lub sprzyjające rozwojowi).** Powinno także być sygnałem dla biznesu i społeczeństwa dot. kierunku działań państwa oraz tym samym zwiększać poczucie bezpieczeństwa i stabilności. **Aby to osiągnąć, KRK 2050 powinna być skonstruowana zgodnie z najlepszymi praktykami tworzenia strategii, także tych biznesowych, czyli być maksymalnie operacyjna. Tylko wtedy ma szansę stanowienia mapy drogowej innych działań podejmowanych przez państwo.**
3. **Brak odpowiedniej konstrukcji powodującej, że niemożliwe jest zaproponowanie odpowiednich wskaźników, harmonogramów, określenia ról i zakresów odpowiedzialności powoduje, że dokument pozostanie martwy oraz „niewdrażalny”** i, zamiast pomóc w wykorzystywaniu przez Polskę szans rozwojowych oraz zmniejszać niepewność prawną obywateli i biznesu, jedynie potwierdzi, **że system strategii w Polsce nie działa.**
4. KRK 2050 identyfikuje światowe megatrendy, **jednak nie zestawia ich m.in. z kierunkami rozwoju UE oraz polską specyfiką, przez co zakłada ich wystąpienie w analogicznej skali i kształcie wszędzie na świecie.** Dokument powinien określać implikacje trendów dla Polski i w ten sposób określać wyzwania rozwoju specyficzne dla kraju.

Strategiczny wymiar dokumentu

1. Dokument jest bardzo rozbudowany i dostarcza wielu przydatnych informacji, miejscami celnie identyfikuje procesy społeczne i gospodarcze. Z bardzo wieloma tezami trudno się nie zgodzić, bo są „co do zasady prawdziwe”, zawsze i wszędzie. Tym samym jednak, dokument ucieka w ogólność i nawet jeśli **właściwie określa trend, który może mieć wpływ na Polskę i jej rozwój, to nie prezentuje szczegółowych implikacji oraz konkretnych niezbędnych działań jakie należy podjąć.**

Jako przykład można przytoczyć choćby część dokumentu poświęconą **Stabilnemu systemowi zarządzania i współzrządzenia państwem**. Autorzy wskazują w nim potrzebę poprawy warunków zarządzania i poprawę systemu strategii. Diagnoza i ogólne postulaty są słuszne i szczytne. Prawdopodobnie zyskałyby poparcie większości jak nie wszystkich interesariuszy. **Brakuje jednak operacyjnego wymiaru, który jest niezbędny w tego typu dokumentach, tzn. pokazania propozycji jak należy rozwiązać opisany problem: co dokładnie poprawić, kiedy, kto i co powinien w tym zakresie zrobić.**

Autorzy w tym rozdziale piszą także o „*potrzebie udoskonalania metod planowania strategicznego i zarządzania publicznego*”, więc dostrzegają deficyty choćby systemu strategii, nad którym właśnie w ramach KRK 2050 pracują i mają możliwość wprowadzić wskazany postulat w życie.

Ciekawą i popartą danymi diagnozę problemu prezentuje także rozdział dot. sieci osadniczej, ale i w tym wypadku brakuje propozycji działań i choćby wizji docelowego kształtu modelu osadniczego. Nie opisano działań, które pozwoliłyby do ukształtowania się tego modelu doprowadzić.

2. Jako dokument o charakterze strategicznym, wyznaczającym de facto kierunek pracy nad innymi strategiami, KRK 2050 powinna określać cele, następnie te cele uszczegółowić oraz zaproponować konkretne działania służące realizacji tych celów. Na koniec powinny zostać określone mierniki do każdego celu, służące ocenie czy zaproponowane działania pozwoliły osiągnąć ten cel. **Niestety KRK 2050 nie przedstawia celów, nie prezentuje zestawów działań** (czy zestawów polityk publicznych, nad którymi należy rozpocząć pracę w duchu kierunków wytyczonych przez KRK 2050), **nie wskazuje także interesariuszy ze wstępnym choćby określeniem ról.**

3. KRK 2050 zbudowana jest za to na podstawie wizji i scenariuszy. Pomimo że podejście scenariuszowe jest uprawnione i uzasadnione w pracach analitycznych czy też nawet przy tworzeniu strategii, to jednak stosowanie scenariuszy i ich prezentacja mają określony cel. Autorzy wskazują, że w przypadku KRK 2050 ze scenariuszy miały wyłonić się obszary interwencji państwa, zmierzające do zapewnienia rozwoju. **Niestety jednak trudno je jednoznacznie w dokumencie dostrzec bez pogłębionej pracy analitycznej i wyciągnięcia własnych wniosków.** Za to że scenariuszy i wizji, które miały być jedynie ilustracją procesu dochodzenia do określonych wniosków, uczyniono trzon dokumentu. **Dokument rangi KRK 2050 powinien mieć charakter operacyjny a nie analityczny.**
4. **Niezależnie od sposobu wykorzystania scenariuszy, sama ich konstrukcja również budzi zastrzeżenia ponieważ trudno dostrzec zasady ich opracowania.**

Scenariusze są chętnie wykorzystywane, gdy w toku analizy okazuje się, że nie jest możliwe precyzyjne określenie przyszłych warunków realizacji zamierzonych działań lub też niemożliwe jest określenie warunków w jakich należy te działania podjąć. Wówczas na podstawie wybranych zestawów przyszłych warunków (zmiennych) tworzy się scenariusze.

Są przy tym przynajmniej dwa rodzaje podejścia scenariuszowego. W jednym, scenariusze są utożsamiane z prognozą rzeczywistości, w drugim tworzy się wiele scenariuszy, aby określić możliwe zakresy kształtowania się zarówno zmiennych wejściowych, jak i wyjściowych oraz w ten sposób zredukować te elementy, które ulegają najmniejszym zmianom i wyselekcjonować te, na których należy się skoncentrować, bo będą istotne niezależnie od scenariusza.

W przypadku podejścia prognostycznego konieczne jest, aby wskazać punkt startowy konkretnych działań, a potem określić coś na kształt "mapy drogowej", pokazać, jakie działania i kierunki będą się zmieniały i w jaki sposób, w sytuacji gdy realizacja prognozy będzie przebiegała wg. scenariusza nr 1, nr 2, nr. 3 itd. Takie podejście maksymalizuje operacyjny charakter strategii. W przypadku analizy scenariuszowej z kolei, poszczególne scenariusze nie są aż tak istotne **jak wnioski płynące z grupy scenariuszy. Działania określone są wówczas jako najbardziej istotne niezależnie od scenariusza.**

Oczywiście oba podejścia mogą się przenikać, można je łączyć, jednak niezmiennie pozostaje wymaganie, aby powstały w wyniku takiej pracy dokument strategiczny był operacyjny, konkretny i możliwy do „przekucia” na działania (najlepiej, aby bezpośrednio zawierał ten komponent). **Niestety w Koncepcji Rozwoju Kraju 2050 próżno szukać tak zdefiniowanego poziomu operacyjności. Dokument pokazuje wizje i scenariusze, które nawet są interesujące i mogą być inspirujące, jednak nie jest jasne, co należy z nimi zrobić, ponieważ żaden z nich nie spełni się w takim kształcie jak został opisany. Nie zostały one obudowane działaniami, więc nawet jakby założyć, że państwo chce zrealizować któryś z nich, to nie ma wytycznych dla administracji co należy zrobić. Inna sprawa, że w tej sytuacji powstałoby pytanie, który scenariusz powinien być realizowany, skoro przedstawiono ich kilka.**

5. **Wobec opisanych zastrzeżeń, powstają uzasadnione wątpliwości w zakresie przydatności dokumentu dla wyznaczania kierunków oraz ścieżek rozwoju dla kraju, a to stawia pod znakiem zapytania przydatność dokumentu dla administracji i konieczność jego formalnego przyjmowania w procesie legislacyjnym.**

Pominięte trendy i zagadnienia rozwojowe

1. Pomimo akcentowania konieczności wzmocnienia pozycji gospodarczej Polski, **nie przedstawiono planu na maksymalizację obecności polskich firm w globalnych łańcuchach dostaw. Nie przeprowadzono także analizy najbardziej perspektywicznych polskich branż i firm.**

Pominięto problematykę przemysłu, potrzebę reindustrializacji zarówno Polski, jak i Europy. Bardzo silna konkurencja międzynarodowa w zakresie przemysłu powoduje coraz trudniejsze warunki jego funkcjonowania na obszarze Europy. To z kolei może pozbawić i Polskę i Europę komponentu wspierającego wzrost PKB.

Brakuje identyfikacji najważniejszych sektorów przemysłu, które wymagają zainteresowania w kontekście postępującej dekarbonizacji, a które obecnie odgrywają istotną rolę w naszym gospodarczym krajobrazie. Warto tu przytoczyć przykład sektora *automotive*, który znajduje się w bardzo ciekawym punkcie rozwoju. Z jednej strony zmienia go elektromobilność, z drugiej doświadcza silnej konkurencji związanej z ekspansją Chin, a z trzeciej stoi przed wyzwaniem obniżenia emisyjności. Zgodnie z danymi z raportu PAIH z 2023r. *Polish Automotive & Electromobility Sector*, sektor odpowiada w Polsce za 8% PKB oraz za ok 13,5% wartości eksportu. Co więcej Polska zajmuje miejsce w pierwszej dziesiątce eksporterów podzespołów na świecie. W 2022 r. przemysł motoryzacyjny i branże zależne zatrudniały prawie 500 tys. pracowników, co stanowiło ponad 7% odsetek osób zatrudnionych w przemyśle.

Następnym przykładem może być sektor stalowy, w którym odpowiednia polityka przemysłowa pozwoliłaby uratować tę gałąź przemysłu w Polsce. Ma to swój wymiar transformacyjny i rozwojowy, jednak nie uwzględniony w projekcie omawianej strategii. Na tę problematykę wskazują eksperci WiseEuropa w najnowszym raporcie *Przemysł stalowy w Polsce*.

Bardzo silnie rozwija się również branża kosmetyczna, także niedostrzeżona w strategii. W raporcie *Kosmetyczna Polska*, eksperci WiseEuropa wskazali, że Polska jest dziewiątym eksporterem kosmetyków na świecie oraz piątym w Unii Europejskiej. A od 2014 roku polski rynek kosmetyków wzrósł o 75,3%,

ponad dwukrotnie więcej niż cały rynek UE27 i był to drugi największy wzrost w Unii Europejskiej.

2. **W dokumencie w niewystarczający sposób uwzględniono aspekty geopolityczne oraz związane z tym bezpieczeństwo narodowe.**

Rola Polski w NATO oraz rola Polski w strukturach UE w zakresie bezpieczeństwa i ochrony wschodniej flanki Sojuszu będzie bardzo ważnym wyzwaniem na najbliższe dekady i to niezależnie od aktualnie trwającej wojny w Ukrainie. Położenie Polski w Europie, lokalizacja na granicy wpływów Europy i Rosji, przy silnym zaangażowaniu USA, powoduje, że wyzwanie nie zniknie nawet z chwilą zakończenia działań wojennych na terytorium Ukrainy.

Jednocześnie, dbałość o bezpieczeństwo narodowe, zabezpieczenie militarne to możliwy czynnik rozwojowy, który został pominięty przez Autorów dokumentu. To szansa na rozwój przemysłu (w miejsce tych branż, które stają się niekonkurencyjne), szansa na budowę międzynarodowych partnerstw oraz potencjalnie ogromny wpływ na wzrost gospodarczy. Dyskusja o przywracaniu przemysłu obronnego będzie miała miejsce także na arenie UE i Polska powinna być w tej dyskusji obecna będąc świadoma własnych interesów.

3. **Marginalnie w trendach potraktowano problematykę własności**, podczas gdy ma ona bardzo szerokie implikacje – zarówno od strony społecznej, ale także gospodarczej oraz jest powiązana z podmiotowością społeczeństwa. W sytuacji rozwoju trendów „na wynajem” (na co KRK 2050 wskazuje), może okazać się, że korporacje i podmioty z dużym kapitałem będą zyskiwały niebagatelne narzędzie wpływu na sytuację społeczną ponieważ to one będą posiadały własność – nie będzie ona zlokalizowana w rękach wykorzystujących tę własność.

Jednocześnie KRK wskazuje jako jeden z megatrendów rosnące nierówności społeczne (w tym dochodowe). Budowanie społeczeństwa bez własności prywatnej, dążenie do sytuacji gdy to korporacje będą posiadały własność, będzie jedynie te nierówności wzmacniać.

Wpływ korporacji może objawiać się także w aspektach gospodarczych, bo przez analogię w podobny sposób korporacje i globalne sieci gospodarcze mogą kontrolować małe, krajowe MŚP poprzez działalność franczyzową.

Występuje tu zatem **wyzwanie w postaci wzmocnienia udziału firm kontrolowanych w całości przez polskie podmioty w globalnych sieciach gospodarczych (a niekoniecznie tylko tak jak proponują Autorzy uniezależnienie się od nich na rzecz wzmocnienia „lokalności”)**.

4. **Strategia nie dostrzega problematyki transportowej** i zmian w zakresie modelu transportu, jaki został zbudowany w Polsce. Obecny model powstał w pewnym stopniu samoistnie na skutek szerokiej dostępności środków finansowych wewnętrznych i zewnętrznych, jednak bez konkretnej wizji jego ostatecznego kształtu. Obecnie zaś z uwagi na ETS 2 sektor transportowy czekać będzie duży proces transformacyjny, co będzie gigantycznym wyzwaniem. Aktualnie model transportowy oparty jest głównie o indywidualny transport samochodowy, autostrady są bezpłatne, a alternatywa kolejowa istnieje tylko w obszarach silnie zurbanizowanych (choć i tak często podróż samochodem jest i tańsza i szybsza), co powoduje, że dekarbonizacja sektora transportu będzie trudna i kosztowna. **Co więcej, w Polsce cały czas występuje silne wykluczenie transportowe, a kolej nie obsługuje wielu regionów kraju. Zaproponowana koncepcja rozwoju kraju nie omawia tej problematyki, nie uwzględnia także szans i możliwości w zakresie kształtowania modelu transportu jakie niosą ze sobą takie inwestycje jak CPK czy KDP.**
5. **W dokumencie nie znalazły się propozycje mitygujące zagrożenia lub wskazujące szanse z rosnącego znaczenia gospodarczego Azji i ekspansji prowadzonej z tamtych kierunków.** Nie przedstawiono analizy możliwości działań w tym zakresie np. możliwości współpracy technologicznej i gospodarczej. Nie wskazano, w jakich obszarach budować partnerstwo. Wreszcie nie zaproponowano działań państwa, które mogłyby wspierać w tym zakresie biznes.
6. **Brakuje w dokumencie uwzględnienia aspektów integracji europejskiej, w tym dalszej budowy inkluzywnego społeczeństwa w skali całej UE.** Problem stanowi wyprzedzająca integracja prawna, w zakresie regulacji i polityk publicznych względem pozostającej w tyle integracji społecznej. Prowadzi to do powstawania napięć społecznych oraz antyunijnych ruchów społecznych. **To z kolei wymaga identyfikacji ryzyk wynikających z pogłębiania się takich nastrojów i określenia interesów Polski, a następnie celów, jakie w tym zakresie Polska chciałaby osiągać (np. w zakresie propozycji reformy UE itp.).**

Pominięte trendy i zagadnienia rozwojowe: wyzwania cyfrowe

1. Wykorzystanie przez całe społeczeństwo korzyści wynikających z coraz większej cyfryzacji usług publicznych oraz innych dziedzin gospodarki **wymaga konkretnego, precyzyjnego i inkluzywnego planu włączenia wszystkich do „cyfrowej rzeczywistości”.**

W scenariuszach zaproponowanych w Załączniku 1 do KRK 2050 wskazano na spodziewany wzrost aktywizmu społecznego, rozwój cyfrowych usług w administracji czy zwiększenie odporności społeczeństwa na niepożądane zjawiska związane z większym dostępem do sieci takie jak *fake newsy* czy inne formy manipulacji społeczeństwem.

Należy się zgodzić, przynajmniej w ogólnym zakresie, z postulatami zgłoszonymi w zakresie wykorzystania transformacji cyfrowej, m.in. dla zwiększenia znaczenia demokracji partycypacyjnej czy aktywizmu społeczeństwa. Możliwości związane z rozwojem usług cyfrowych administracji społecznej powinny wpisywać się w naturalny rozwój systemu demokratycznego, zapewniając społeczeństwu możliwość lepszego i szybszego partycypowania we wszystkich kluczowych decyzjach związanych zarówno z codziennym zarządzaniem państwa, jak również jego strategicznym rozwojem.

W naszej ocenie, Koncepcja Rozwoju Kraju do 2050 r. **powinna jednak w większym stopniu koncentrować się na wyzwaniu, jakim będzie realne włączenie całego społeczeństwa w procesy cyfryzacji.** W tym zakresie konieczne jest doprecyzowanie trzech obszarów w zakresie cyfryzacji:

- o **rozwój infrastruktury szerokopasmowej** zapewniającej równy i nieograniczony dostęp do Internetu wszystkim mieszkańcom Polski,
- o **rozwój kompetencji cyfrowych społeczeństwa** nie powinien być tylko rozumiany jako wykształcenie się nowych zawodów i kompetencji w obszarach nowej gospodarki cyfrowej (AI, uczenie maszynowe itp.), ale przede wszystkim powinno obejmować szybkie i ciągle polepszanie podstawowych kompetencji cyfrowych wśród wszystkich grup społecznych, w tym przede wszystkim grup zagrożonych wykluczeniem cyfrowym,

- o wykorzystanie osiągnięć technologicznych dla celów promowania aktywizmu cyfrowego oraz wdrażania elementów demokracji bezpośredniej (partycypacyjnej) wymaga edukacji społeczeństwa oraz **zapewnienia odpowiedniego nadzoru organów państwa nad informacjami znajdującymi się w sieci.**
2. **Rozwój infrastruktury.** Pomimo istotnego rozwoju infrastruktury szerokopasmowej w Polsce, w okresie pandemii nawet 15,3 mln Polaków zamieszkiwało tereny, na których dostęp do połączeń o odpowiedniej prędkości, koniecznej m.in. do wykonywania pracy zdalnej lub zdalnego nauczania, był niewystarczający¹. Potwierdzają to dane przedstawiane w Narodowym Planie Szerokopasmowym (aktualizacja 2020), gdzie geograficzny rozkład dostępu gospodarstw domowych do usług o przepustowości co najmniej 30Mb/s wskazuje na liczne obszary w Polsce, gdzie dostęp taki posiada mniej niż 30% ludności je zamieszkującej². Co prawda, zgodnie z danymi Komisji Europejskiej w tym obszarze dochodzi do stopniowej poprawy (oraz przekroczenia przez Polskę, jako całość, średniej UE w tym zakresie)³, w dalszym ciągu konieczne jest znaczące poprawienie dostępu do sieci o większej przepustowości na terenie całego kraju. **Brak odniesienia się do kwestii rozwoju infrastruktury internetowej w Polsce, w tym przynajmniej aktualizacji celów już określonych należy uznać jako mankament Koncepcji Rozwoju Kraju, który powinien zostać zniwelowany w ostatecznej wersji dokumentu.** Warto przy tym zauważyć, że w przestrzeni publicznej znajdują się już liczne rekomendacje w tym zakresie, w tym również opracowywane przez jednostki podległe Radzie Ministrów takie jak np. Polski Instytut Ekonomiczny⁴.
3. **Rozwój kompetencji cyfrowych. Drugim kluczowym obszarem, który w naszej ocenie powinien zostać w większym stopniu opisany w ramach Koncepcji Rozwoju Kraju, jest rozwój kompetencji cyfrowych wśród Polaków.** Administracja publiczna realizuje liczne programy mające na celu zwiększenie kompetencji cyfrowych w Polsce, jednak działania te nie pozwalają na likwidację luki pomiędzy średnią Polską a państw

¹ Polski Instytut Ekonomiczny, Nierównomierna jakość dostępu do Internetu w Polsce w dobie pandemii COVID-19, raport PIE listopad 2021

² Narodowy Plan Szerokopasmowy, aktualizacja 2020

³ OMDIA & Point Topic, Broadband Coverage in Europe 2023. Mapping progress towards the coverage objectives of the Digital Decade, Komisja Europejska, 2024

⁴ Polski Instytut Ekonomiczny, Jak osiągnąć cele cyfrowej dekady w Polsce, Policy Paper 6/2023, grudzień 2023

członkowskich UE. Na skutek działań administracji mających zapewnić popularyzację podstawowych lub ponadpodstawowych kompetencji cyfrowych wśród społeczeństwa, w 2020 r. odsetek osób posiadających takie kompetencje nieznacznie przekroczył 50%⁵. Niedostateczny stan kompetencji cyfrowych Polaków potwierdza m.in. wskaźnik DESI (*ang. Digital Economy and Society Index*) 2022, gdzie pod względem kompetencji cyfrowych Polska zajmuje 4. miejsce od końca wśród państw członkowskich Unii Europejskiej⁶. Co więcej, również polscy przedsiębiorcy, pod względem tzw. wskaźnika intensywności cyfrowej w krajach UE, plasują się na 7. miejscu od końca, co potwierdza diagnozę dot. niedostatecznego stopnia rozwoju kompetencji nie tylko u obywateli, ale również u profesjonalnych podmiotów⁷. Nadrobienie zaległości i zwiększenie innowacyjności polskiej gospodarki wymaga by w strategicznych dokumentach, po pierwsze, zidentyfikowano odpowiednio problem, a po drugie – zaproponowano rozwiązania (lub sposób ich wypracowania w przyszłości) najbardziej palących kwestii. W tym zakresie **rekomendujemy by Koncepcja Rozwoju Kraju do 2050 roku określała trajektorię skokowego wzrostu kompetencji podstawowych wśród społeczeństwa (w kierunku osiągnięcia 100 procent) oraz zwiększenia intensywności cyfrowej polskich przedsiębiorców** np. poprzez jasną deklarację w sprawie opracowania strategii oraz planów działań (map drogowych) przez Radę Ministrów. Stanowiłoby to czytelny sygnał o planowanym wdrożeniu i uspoźnieniu istniejących strategii.

4. **Ochrona społeczeństwa przed *fake newsami*. Trzecim aspektem, który w naszej ocenie wymaga uwzględnienia wprost w Koncepcji Rozwoju Polski do 2050 r. jest kwestia jasnej deklaracji podjęcia zinstytucjonalizowanej walki z zagrożeniami związanymi z pojawianiem się w przestrzeni medialnej oraz cyfrowej informacji nieprawdziwych i wprowadzających w błąd.** Realizacja tego celu stanowi warunek konieczny dla realizacji założeń KRK 2050 w zakresie rozwoju cyfrowego aktywizmu społecznego oraz cyfrowej demokracji bezpośredniej. W tym zakresie, naszą **rekomendacją byłaby czytelna deklaracja ze strony Rady Ministrów**

---

⁵ Najwyższa Izba Kontroli, Działania organów administracji publicznej na rzecz podnoszenia kompetencji cyfrowych społeczeństwa, Nr ewid. 182/2021/P/21/003/KAP, 2021

⁶ <https://www.pwc.pl/pl/artykuly/co-polak-w-sieci-potrafi.html>

⁷ Polski Fundusz Rozwoju i in., Test Dojrzałości Cyfrowej. Kondycja cyfrowa polskich firm i gospodarki, 2024

(która będzie odpowiedzialna za przyjęcie dokumentu) **powołania dedykowanej instytucji wyspecjalizowanej w zwalczaniu nieprawdziwych czy wprowadzających w błąd informacji w przestrzeni publicznej. W szczególności, w naszej ocenie zasadnym byłoby zadeklarowanie powołania Agencji Ochrony Informacji, na kształt instytucji funkcjonujących w krajach skandynawskich (przede wszystkim w Szwecji, Danii i Finlandii), które m.in. w okresie zimnej wojny wykazały się wysoką skutecznością w zwalczaniu nieprawdziwych informacji.** Jako że postęp technologiczny stworzył nowe możliwości wpływania na społeczeństwo informacjami nieprawdziwymi, co niejednokrotnie było wykorzystywane przez zewnętrzne siły zarówno w Polsce, jak i innych państwach europejskich, powołanie dedykowanej, wyspecjalizowanej oraz posiadającej odpowiednie środki agencji wydaje się słusznym i koniecznym krokiem w kierunku promowania rozwoju cyfrowego społeczeństwa zgodnie z koncepcją przedstawioną w KRK 2050.

Ochrona społeczeństwa przed *fake newsami* posiada jeszcze jeden odrębny wymiar. Poza ochroną „zewnętrzną”, instytucjonalną ze strony państwa, w kontekście budowania odporności społeczeństw konieczny jest **silny nacisk na edukację** w zakresie umiejętności właściwego korzystania z wiedzy, informacji, weryfikacji źródeł, wreszcie krytycznego myślenia. Wątek jest poruszany w KRK 2050, jednak bez propozycji niezbędnych konkretnych działań. Dedykowana instytucja mogłaby mieć udział w działalności edukacyjnej.

Kolejnym aspektem opisywanego problemu jest „własność nad informacją”. Strategia wskazuje na problematykę korporacji i ich siły względem państw i społeczeństw. Warstwa informacji jest jedną z nich, ponieważ to wielkie firmy z branży IT mają pełną władzę nad propagacją informacji, mediami społecznościowymi oraz algorytmami, które są tam wykorzystywane. I te kanały (jako narzędzia) mogą być wykorzystywane w różnych celach, do manipulacji, destabilizacji itd. zależnie od podmiotów z nich korzystających. Warto aby i ten aspekt został dostrzeżony i omówiony w strategii.

Uwagi szczegółowe

1. Niezwykle ważnym wyzwaniem rozwojowym jest edukacja. Przy czym Autorzy bardzo koncentrują się na aspektach dostarczania wiedzy czy też istniejących metodach porównywania systemów edukacji. Z jednej strony oczywiście dostarczanie wiedzy, jej pogłębianie jest bardzo ważne choćby dla poprawy innowacyjności i działalności badawczo-rozwojowej, jednakże w ujęciu ogólnospołecznym dużo ważniejsze wydają się określone zestawy kompetencji i umiejętności. W obecnym, coraz bardziej cyfrowym świecie dostęp do wiedzy jest dużo łatwiejszy niż wcześniej, jednak potrzebne są określone umiejętności np. korzystania z tej wiedzy. W miarę postępu cyfryzacji, rozwoju AI, ale także wysokiej dynamiki przemian społecznych i gospodarczych niezbędne będą kompetencje pozwalające zachować elastyczność i możliwości adaptacji takie jak umiejętność logicznego i krytycznego myślenia, uczenia się nowych rzeczy, jak również wypracowania własnych opinii na podstawie faktów i weryfikowanie informacji. **Społeczeństwo przede wszystkim musi rozumieć zjawiska i procesy zachodzące lokalnie i globalnie w innym przypadku będzie bardzo podatne na manipulację i destabilizację w ujęciu społecznym.**
2. Autorzy posługują się w dokumencie (scenariusze) sformułowaniami dot. *czystej i bezpiecznej energii*. Nie jest w pełni jasne czy chodzi o rozwój OZE, który jednak jest już obecny od co najmniej kilkunastu lat i nic nie wskazuje, aby był hamowany, czy też chodzi o wspomniane dołączenie Polski do porozumień i projektów rozwojowych w ramach fuzji jądrowej w 2040r.
Warto jednocześnie podkreślić, że KRK 2050 nie przesądza roli Polski w tym zakresie, a ew. dołączanie do porozumień w 2040r., gdy prace są w toku od kilkudziesięciu już lat wydaje się zbyt późnym momentem, aby realnie liczyć na korzyści z tego płynące.
3. **Wątpliwości budzi również podejście autorów KRK do kwestii transformacji energetycznej Polski, w szczególności postrzeganie tej transformacji w sposób jednorodny tj. jako konieczność rozwoju energetyki odnawialnej w Polsce.** Nie kwestionujemy konieczności stałego zwiększania poziomu ambicji w zakresie udziału energii odnawialnej w miksie energetycznym, jednak w dokumencie strategicznym dla całego

państwa koniecznym jest również uwzględnienie innych działań koniecznych dla dekarbonizacji, takich jak poprawa efektywności energetycznej, rozwój technologii niskoemisyjnych (np. wodór), czy technologii wychwytu i składowania dwutlenku węgla (CCS). Ponadto, jeśli mowa o perspektywie rozwoju do 2050 roku, należy szukać szans w innych obszarach niż te już zagospodarowane. Oczywiście należy kontynuować rozwój OZE, szukać możliwości lepszej ich alokacji, ale nie jest to szczególnie istotny czynnik przyszłego rozwoju. A na pewno nie jest to innowacyjny czynnik rozwoju.

4. Stosowanie wskaźników w dokumentach strategicznych ma swoje zasady i konsekwencje. Wskaźniki, rozumiane jako mierniki, muszą być ściśle powiązane z materią, obszarem, zestawem działań, które mają zmierzyć. Nie jest możliwe zaproponowanie uniwersalnej miary, która określi wykonanie całości strategii. Próba takiego działania będzie powodowała, że zaproponowane wskaźniki będą jedynie statystyką a nie realną miarą wykonania strategii.

Zaproponowane zaś w KRK 2050 **wskaźniki są bardzo ogólne, a w konsekwencji mało użyteczne** w kontekście treści opisanych w dokumencie. Oczywiście jako wskaźniki statystyczne mają wartość i zapewniają szereg ważnych z perspektywy społeczno-gospodarczej informacji, ale **nie odpowiadają na pytanie czy państwo realizowało kierunki działań opisane w strategii czy nie.**

Ponadto w dokumencie błędnie przypisano rzekome wskaźniki do obszarów. Np. jako wskaźnik bezpieczeństwa energetycznego zaproponowano udział OZE w produkcji energii. Jest to dyskusyjne ponieważ poza tym, że OZE przynosi wiele korzyści to jednak w kontekście bezpieczeństwa energetycznego raz je podnoszą, ale także stanowią dla niego ryzyko z uwagi na negatywny wpływ na jakość bilansowania KSE. Udział OZE może rosnąć, a bezpieczeństwo energetyczne i tak będzie zagrożone. Dużo lepszym wskaźnikiem byłby miernik związany np. z bezpieczeństwem dostaw energii elektrycznej do odbiorców i liczba godzin pracy KSE w ciągu roku, w którym zapewniona była odpowiednia rezerwa mocy (dane PSE). Taki dopiero wskaźnik, ściśle powiązany z tym, czy obywatelowi zgaśnie światło czy nie, pozwala na ew. ocenę działań. **Inna sprawa, że KRK 2050 nie podaje, jakie konkretne działania należy**

podejmować, aby to światło nie zgasło, bo na pewno nie gwarantuje tego rozwój OZE.

5. Wg. logiki powstawania dokumentu scenariusze, wnioski, wizje miały pomóc w określeniu wyzwań dla Polski w kontekście rozwoju kraju. Czyli określić w jaki sposób doprowadzić do zapewnienia rozwoju w różnych obszarach – społecznym, ale też gospodarczym. W tym duchu wątpliwości budzi określenie wyzwania w postaci: *Zrównowazona przestrzeń uwzględniająca potrzeby człowieka i środowiska.*

Oczywiście zagadnienie jest ważne dla dobrobytu społeczeństwa, dobrego samopoczucia, ale nie jest jasne jak odpowiedź na to wyzwanie miałyby zapewnić rozwój.

6. Niektóre trendy występują w ujęciu światowym, ale nie określono precyzyjnie, jakie są implikacje dla Polski. Czy Autorzy zakładają te same wydarzenia w naszym kraju, czy jednak pewna lokalna specyfika będzie modyfikowała te procesy? Nie określono wpływu tych procesów na świecie na konkretne działania jakie Polska powinna podejmować. Jako przykład należy tutaj wskazać choćby nomadyzację czy nierówności dochodowe, które są w dokumencie ilustrowane głównie w porównaniach międzynarodowych. Przy okazji nierówności dochodowych wskazuje się problem luki płacowej, który jest realnym problemem, jednak aktualnie bardziej dotyczy Unii Europejskiej niż samej Polski (wartości dla Polski są poniżej średniej unijnej).
7. Tworząc KRK 2050 wykorzystano pracę badawczą, miejscami można powiedzieć, że ma ona nawet wymiar naukowy. Wynikiem tejże pracy miała być strategia rządowa – dokument, który wytyczałby działania całej administracji. Warto docenić sięgnięcie do wiedzy eksperckiej, do naukowców, ponieważ to w połączeniu z wiedzą praktyczną urzędników może pozwolić na bardziej kompleksowe podejście. **Jednak w tym konkretnym przypadku wystąpił problem z powiązaniem świata badawczego i produktów analitycznych ze światem praktycznym, który wymaga aby powstała nie analiza, nie raport, a bardzo konkretny, operacyjny dokument będący drogowskazem dla działań państwa.**